

Leta 1973 je Maks Šimenc mlajši na Menini planini izkopal truplo svojega očeta, ki so ga umorili partizani septembra 1942.

Spomladi 1942 je Maks Šimenc odšel v partizane. Toda že po nekaj mesecih, 29. septembra, so ga ti ubili. Najverjetneje ga je dal ubiti njegov komandir enote, ker ga je Šimenc pred vojno kot zapriseženi lovski čuvaj prijavil zaradi krivolova, domnevno pa tudi zato, ker se Šimenc ni strinjal, da bi štabovci jedli bolje od navadnih borcev.

Umor Maksa Šimenca

1. del

Maks Šimenc se je rodil leta 1900 na Vrhpoljah pri Kamniku. Bil je izučen sedlar, vendar je med obema vojnama večinoma delal v različnih rudnikih po Jugoslaviji (v Srbiji). Vrnil se je domov, se poročil in se zaposlil v kamniškem Titanu, vendar šele takrat, ko je žena ostala doma. Kot levo usmerjen je težko dobil zaposlitev. Deloval je v sindikatu. Bil je tudi zapriseženi lovski čuvaj v zasebnem lovišču odvetnika dr. Benkoviča iz Ljubljane.

Spomladi 1942 se je prostovoljno pridružil partizanom. S seboj je odnesel tri lovske puške s strelivom in dva daljnogleda. Odhod v partizane so razglasili kot prisilno mobilizacijo, da bi zavedli Nemce oziroma da se ti ne bi maščevali nad družino. Takrat so Nemci hoteli Šimenčevo ženo skupaj z otrokoma, hčerko Slavko in sinom, ki mu je bilo prav tako kot očetu ime Maksimiljan, preseliti v rajh, da bi jih zavarovali pred banditi. Štiri ure so čakali sredi Nevelj, potem pa so jih spustili domov. Rešil naj bi jih bil tedanji kamniški župan baron Rechbach, ki je bil ve-

lik dobronik Slovencev, komunisti pa so ga po vojni zaprli za precej let.

Maščevanje krivolovca?

Septembra 1942 so partizani Maksa Šimenca na Menini planini ubili. Ko si je njegov sin Maks Šimenc mlajši po vojni prizadeval za očetovo rehabilitacijo, so mu dejali, da so ga ubili zato, ker naj bi bil organiziral dezerterstvo. Toda sin je v vztrajnim poizvedovanjem izvedel tudi za drugačno resnico. Očeta naj bi bilo partizansko vodstvo v Kamniškem bataljonu v resnici ustrelilo iz osebnega maščevanja in njegovega prizadevanja za poštene odnose med partizani. Ko je bil pred vojno lovski čuvaj, je moral med drugim prijaviti krivolovca Tineta Pestotnika (Osovnikovega) iz Palovč. Naneslo je tako, da je bil njegov komandir v partizanih prav Tine Pestotnik.

Ko se je Pestotnik po Šimenčevem umoru oglašil v Palovčah pri Pavliču (po doma-

če Hribarju), ki je bil prav tako lovski čuvaj, se je pohvalil, da je onega hudiča spravil s sveta in ga ne bo več preganjal po gmajnah. Hkrati s to "novico" je Pestotnik Pavliča grdo pretepel in mu še navrgel, naj bo kar vesel, da je še živ. To je bil očitno en motiv za umor. Toda Maks Šimenc mlajši je izvedel še za drugi domnevni vzrok. V partizan-

ski enoti je večkrat prislo do sporov. Maks Šimenc je bil takrat star že 42 let in je bil torej precej starejši od drugih partizanov. Bil je občutljiv za socialne in moralne deformacije in kot nekakšen intendant zato ni dovolil, da bi nekateri vodilni (štabovci) imeli boljšo hrano in več cigaret od drugih borcev. Med drugim je to Šimenčevemu sinu po vojni pripovedoval Ferdinand Mihelič, ki je bil z očetom v stalnih stikih po liniji OF.

Naj na tem mestu samo omenimo, da je zaradi nestrinjanja z dogajanjem v partizanski enoti Anton Golob iz Nevelj, ki je šel skupaj z Maksom Šimencem v partizane, od partizanov pobegnil in se zatekel na Koroško, kjer je vojno preživel. Ta primer in vrsta drugih, nekaterih se bomo v tej zgodbi dotaknili, govori, da je bilo leta 1942 s partizani nekaj hudo narobe. Mnogi so se znašli v združbi, ki ni bila tisto, za kar se je izdajala, in je počela nekaj bistveno drugega, kot je razglašala naokoli.

Maks Šimenc mlajši s svojo sestro pred vojno. Očeta so jima umorili kamniški revolucionarji.

Sprenevedanje prič

Maks Šimenc se je dva dni pred

umorom oglasil v okolici domačega kraja. Bil je v stiku z Miheličem, nato pa se je sešel še z ženo. Ob tej priložnosti je Miheliča prosil za dežno pelerino, saj se je bližala jesen in zima. Iz tega je sin kasneje sklepal, da zanj gotovo ne bi bil prosil, če bi imel namen dezertirati, kot so ga okrivili po vojni. Mihelič je pelerino celo priskrbel, vendar so Šimenca prej ubili, zato jo je dal Petru Podbevšku (ta je kasneje padel).

Ob tem srečanju z Miheličem je Šimenca spremljal mlajši soborec Franc Hribar-Lovro, ki še živi v Kamniku. Bil je vseskozi navzoč, ko sta se oče in mati šla v Jakličevi dolini v neveljskih gozdovih. Hribarja je Šimenc leta 1973 navedel kot glavno pričjo za določitev "groba" na Menini planini, ko je prekopaval posmrtno ostanke svojega očeta na pokopališču v Nevljah. V začetku 90. let se Hribar ni več ničesar spomnil in je vse zanimal. Čeprav je Hribar po vojni Šimenčevi vdovi povedal, kako in zakaj je bil ubit njen mož, je leta 1974 Maksu Šimencu mlajšemu najprej mencial, da ne ve nič določnega, potem pa celo izbruhnil, da ga nadleguje. Leta 1991 pa mu je povedal, da so očeta ustrelili takoj po begu skupine štirih fantov iz Stranj. Ti so bili v skupini šestih borcev na patrolnem pohodu v Stranjah. Hribar je trdil, da sta bila on in Šimenc takrat z njimi. Toda Pavle Alpner je leta 1991 na svojem domu v Godiču dal Maksu Šimencu vpričo svojega sina in žene izjavo, podpisali so jo vsi trije, kako je bilo takrat v resnici.

"Dezertjerji" na plošči

Alpner je dejal, da so iz partizanskega taborišča na Menini planini šli s patroljo v Stranje konec avgusta ali v začetku septembra 1942. V skupini šestih so bili: Franc Bodlaj-Vampkov, Alojz Bodlaj, Pavle Alpner, Franc Podstudenšek-Rok ter Spotikarjev in Cahtetov hlapec (imen zadnjih dveh se ni več spomnil). Vodilni skupine so nasilno vdrl vrata pri Plahutnikovih na Brezjah, saj se jim domači niso upali odpreti. Štirje so zunaj stražili. Takrat je Franc Bodlaj zaklical: "Beži, Pavle!" Misli je, da so prišli Nemci, in pognal se je v beg za

Bodlajevima. Ustavili so se v Stranjah. Zatrdil je, da med njimi ni bilo ne Šimenca ne Hribarja. Pri tem pričevanju je poleg tega podatka pomemben tudi datum dogodka, saj je bil Maks Šimenc umorjen čez en mesec, kar priča o tem, da ni bil kriv tega "dezertstva".

21. septembra 1942 so partizani ubili štiri Stranjane zaradi suma, da nameravajo "dezertirati": Valentina Slevca iz Stahovice, Franca Hrovata iz Bistričice, Polono Pavlin in Ivana Pavlina iz Črne. Kot datum umora Maksa Šimenca se navaja 29. september 1942. Verjetno je to datum, ko so našli njegovo truplo. Toda bolj kot datum govorijo drugi podatki, da Maks Šimenc ni bil ustreljen skupaj z drugimi štirimi "dezertjerji". Njegovo truplo je bilo nepokopano vse do naslednje pomladi. Po vojni so imena štirih "dezertjerjev" borci napisali na svojo ploščo v Stahovici, Šimenčevega pa niso. Zakaj ne? Zato, ker ni spadal v skupino "dezertjerjev", ampak so ga partizani ubili iz drugih razlogov.

Izkop očeta na Menini

Franc Hribar-Lovro je po Šimenčevi smrti njegovi ženi povedal

Marija, žena Maksimilijana Šimenca, si je po vojni močno prizadevala rehabilitirati moža.

Maksimilijan Šimenc pri vojakih. Kot mnogi je tudi on nasel lepim besedam komunistov – in postal njihova žrtev.

– očitno izmišljeno zgodbo –, kako je bil njen mož ubit. Ko sta Šimenc in Hribar prispela nazaj na Menino planino, jima je nekdo prišel nasproti. Sedli so, da bi pokadili cigareto. "Prislek" naj bi bil sedel za Šimenca, in ko je ta zvijal tobak v cigareto, ga je od zadaj ustrelil v glavo.

Toda Maks Šimenc mlajši je ob izkopu svojega očeta na lobanji videl, da ta Hribarjeva zgodba ne more biti resnična. Izkop je bil izvršen

10. septembra 1973 na območju Menine planine nad Zgornjim Tuhinjem, ki se imenuje Oseki. Zraven sta bila še cerkovnik, sanitarni inšpektor in priča Ogrinc. Sin je izkop očeta skrbno dokumentiral s fotografiranjem. Lobanja Maksa Šimenca je bila močno poškodovana: zgoraj je bila počena skoraj po vsem obsegu, nosna votlina je bila zbita, prav tako desna ličnica in zgornja čeljust. V lobanji sta bili na levi in desni strani sence dve enako veliki strelni luknji oziroma je bila vstopna strelna odprtina skoraj enaka izstopni. Iz tega je sin sklepal, da je bil oče najprej ubit s topnim predmetom, v glavo pa so ga ustrelili še takrat, ko

je že ležal na tleh, zato izstopna odprtina ni bila večja od vstopne.

Partizanski zločin

Jeseni 1942 je Korla Šimenca nad kamniško kavarno srečal neki Rudi, ki je delal v tovarni Titan in je Maks Šimenca poznal. Povedal mu je, da je bil zraven pri neki nemški hajki na Menini planini in da so tam našli truplo Maksa Šimenca. To je bilo 29. septembra 1942, zato velja ta datum za smrt Maksa Šimenca. Ker ni bil povsem gotov, da je ubiti res Šimenc, je vzel s seboj njegov lovski klobuk. Napotil ga je k Šimenčevi ženi in ta je klobuk takoj prepoznala. Žena je šla nato z nekim domačinom na Menino planino in tam prepoznala svojega moža; bil je že sneg in truplo je bilo nepokopano.

Po vojni je slišala za zgodbo, da so morilci pustili Šimenčevo truplo v sedečem položaju, naslonjeno na ograjo, predenj pa so nasuli fižola. Tega naj bi bil prebiral, s čimer so se morilci posmehovali njegovemu poštenjarskemu pikolovstvu, ko si je prizadeval za enakost med vodilnimi in navadnimi borci. Truplo ni bilo pokopano celo zimo. Verjetno so ga pustili v posmeh in opozorilo drugim. Šele spomladi 1943 ga je lastnik pašnika prekril s kamenjem.

"Kaznovan" še po smrti

Takoj po vojni in vse do danes se je zgodba o ubitem Maksu Šimencu nadaljevala. 7. septembra 1945 je bil v zvezi z njegovo smrtjo izdan sklep o ocenitvi vojne škode v skupnem znesku 742.800 din. V obrazložitvi je bilo navedeno: "Vzdrževalnino za vdovo je komisija znižala na 222.400 din, na pogrebnih stroških je bilo priznано 2000 din." 19. septembra je bil izdan še sklep o ocenitvi vojne škode v znesku 204.600 din. Šimenčeva vdova tega denarja potem ni prejela.

26. maja 1948 je komisija za podeljevanje začasnih denarnih pomoči po odloku NKOJ pri OLO Kamnik odločila, da se denarna pomoč v znesku 275 din ukinja. V utemeljitvi je pisalo: "Prosilki je padel mož septembra 1942 v Tuhinjski dolini. Prosilka je stara 46 let. Ima 1 mladoletnega otroka. Ne poseduje ničesar. Je zaposle-

» na v Drž. smodnišnici v Kamniku, kjer prejema doklade za svojega otroka. Okrajna komisija za podeljevanje podpor ji je odklonila odnosno ukinila podporo." Komisija za to odločitev ni navedla nobene utemeljitve.

Oktobra 1952 je bila izdana odločba, s katero je bila zavrnjena pritožba Marije Šimenc v zvezi s prošnjo za družinsko pokojnino. V utemeljitvi je pisalo: "... Po zatrdilu OLO Kamnik, Poverjeništvu za notranje zadeve /.../ je ugotovljeno, da je bil pokojni Šimenc Maks, prosilkin mož, ubit pri pobegu iz NOV. Po 45. členu odst. 4 Uredbe se ne more priznati pokojnina družinam oseb, ki so pred 15. 5. 1945 izgubile življenje kot sovražniki narodnoosvobodilnega boja ..."

Birokrati revolucije

Toda režim je bil površen. Medtem ko so eni za Maksa Šimenca določili, da je izgubil življenje kot sovražnik narodnoosvobodilnega boja, so ga drugi prišteli med žrtve tega boja in Šimenčevo ime javno objavili med drugimi imeni žrtev NOV v *Kamniškem zborniku* leta 1955.

18. septembra 1972 je Oddelek za občno upravo in družbene službe skupščine občine Kamnik zavrnil prošnjo Maksa Šimenca mlajšega za prekop očetovih posmrtnih ostankov. V odločbi ni bila navedena nobena utemeljitev za takšno odločitev, pisalo je le: "... Po proučitvi zadeve upravni organ smatra, da ni umestno izvršiti prekopa ostankov trupla pok. Maksa Šimenca, zato je bilo odločiti kot je navedeno v izreku te odločbe."

26. septembra se je Maks Šimenc na odločbo pritožil, 31. januarja 1973 pa protestiral, ker še vedno ni prejel odgovora na pritožbo. 13. marca je Republiški sekretariat za zdravstvo in socialno varstvo odločbo razveljavil in Šimenčevo prošnjo vrnil organu prve stopnje v vnovični postopek.

9. julija 1973 je načelnik Oddelka za občno upravo in družbene službe skupščine občine Kamnik zahteval od Šimenca dokaze glede identifikacije groba in trupla pokojnega Maksa Šimenca. Šimenc mlajši je kot pričó navedel Franca Hribarja-Lovra. 1. septembra je prejel odločbo z dovoljenjem za prekop, kar je

Izkop žrtve partizanskih nasilnikov na Menini planini leta 1973

potem 10. septembra 1973 s pomočjo cerkovnika in sanitarnega inšpektorja tudi storil. Na "grobu" na Osekih, visoko na pobočju Menine planine nad Zgornjim Tuhinjem, je v tridesetih letih že zrasla smreka.

Diskreditacija žrtve

Februarja 1974 je dr. Just Miklavc z Republiškega sekretariata za zdravstvo in socialno varstvo povabil Maksa Šimenca mlajšega na pogovor v Ljubljano. Miklavc je bil prej trikrat

v Kamniku zaradi prekopa njegovega očeta. Dejal mu je, da bo težko dosegel kaj na kamniški občini, in mu svetoval, naj bi uredili tako, da bi mati dobivala manjšo denarno podporo, za katero bi vedel le poštar, ki bi jo prinašal. S svojo vizitko ga je poslal h Kazimiru Keržiču, direktorju Kika, da bi njegov predlog podprla zveza borcev v Kamniku, toda Keržič mu sploh ni odgovoril.

20. marca 1975 je Oddelek za občno upravo in družbene službe skup-

pil v NOV že leta 1942 v Kamniško četo, vendar se je kot partizan vključil k tajni izdajalski skupini, ki je organizirala dezerterstvo iz partizanskih vrst in je kot tak bil zasačen pri izdajalski dejavnosti. Spričó tega ga je takratno vojaško sodišče obsodilo na smrt in kazen tudi izvršilo ..."

"Ker je organiziral ..."

Marija Šimenc se je na odločbo pritožila, opozorila na protislovja v njej in predlagala zaslišanje še dveh prič.

19. avgusta 1976 je Republiški komite za vprašanja borcev NOV in vojaških invalidov zvrnil njeno pritožbo z besedami: "... Pritožbeni organ je v postopku na II. stopnji pregledal spis in ugotovil, da je bil pokojni mož pritožnice ustreljen, ker je organiziral pobeg partizanov. To so potrdile predlagane pričé s strani ZZB NOV SRS: Burja Ivan, Podstudenšek Franc in Petek Jurij. /.../ Novi pričí Kodra Matevž in Mihelič Ferdinand nista izpovedali nič novega, kar bi bilo pomembno za drugačno rešitev predmetne zadeve. Miheliču Ferdinandu je znano, da je bil Šimenc Maks utreljen, ker je nameraval pobegniti, sicer pa je bil izredno narodno in delavsko zaveden Slovenec."

Konec prihodnjic
Ivo Žajdela

Maksimiljan Šimenc (tretji z leve), zapriseženi lovski čuvaj. Pred vojno je prijavil krivolovca, ta pa je v partizanih postal njegov komandant in maščevalni eksekutor.

ščine občine Kamnik zavrnil prošnjo Marije Šimenc za dodelitev družinske invalidnine z besedami: "... Vse tri pričé so izpovedale, da je bil pokojni Šimenc Maks do vstopa v partizane v prvih vrstah delavskega gibanja naperjen proti okupatorju. Pristojna služba za zadeve invalidov in borcev NOV skupščine občine Kamnik je od Občinskega odbora ZZB NOV Kamnik v tej zadevi zahtevala ustrezne podatke. Navedeni odbor je iz lastne evidence in na osnovi dokumentacije, ki je bila priskrbljena pri prvotnem odločanju o pravici do družinske invalidnine ugotovil, da je pokojni Šimenc Maks res vsto-